

teulas e vissac'h d'an douar, hac e geméras un tamic mezellour toret. Sellet a rê ennàn a drue hac ec'h examine e visach dicharnet; an examin-se a brodue var e ene trist un anqen terrubl, rac stoua eure e benn, hac eun huanaden glac'harus a zortias eus A beultrin. Jacques a voa en daou bleg, souffr a rê, hac ar paour qèz a rê true da velet; e benn a voa moal, e varo gris, e figur dicharnet, e gorf paour, e zivrac'h hir hac e zaouarn ascornec a seblante oll ouz eur relegou; anlin, un drue ar vrasa voa e velet.

Guechal, e 1807, Jacques Mayer a voa ar c'haera eus a dud yaouanc an Alsaç : e vlêo a voa blond, e ziou chod rus evel eur rosen, e vouse'hoarz charmant, franc ha gayê e voa, hac e seblante en oll disfiout ravachou an amzer. Diveatoc'h, e 1809 pe 1810, Napoleon, en eur dremen revu ar 25^t bataillon a lignen, en em arrêtas dirac eur voltiger superb, hac a roas deân en eur c'hoarzin un tolic var e chât, evel un tad mad ma voa; an Impalaer en devoa memes lavaret deân : En em velet a rimp... Ar zoudard da behini Napoleon en devoa lavaret se a voa Jacques Mayer. N'en àncouâs biscoas, an den vaillant; gouscoude ne dleyent mui en em velet er bed-mâ : en ên, eme an invalid côs, Napoleon a vel e gamaradet ancien oc'h aruout, ec'h anavez anê hac e comz oute oll. Oh! certenamant, qementse zo guir evel er c'hredân, Napoleon a anaveo Jacques Mayer, hac e comzô deân demeus ar Beresina. An Impalaer bras hac ar paour qès soudard, en em gompreno, souffret e dens bet o daou, n'en er Siberi, eguile e Santez-Helena.

Jacques Mayer a dleye teir guech peur-redet, gant eur certen solemnte, hent Colmar da Reischshofen; ar c'henta guech a voa e partial evit an arme, d'an ampoent-se evel eur paour-qès conscri. Jacques a scuille daelou en eur guittât e vam dener. An eil guech, ar voltiger Mayer, e benn huel hac e c'har reud, fier demeus a uniform ar 26^t a lignen, a zistro d'e vrô, brec'h a brec'h gant e vestrez, pehini a voa êt da ziarben e amoureux soudard; hac ar vech-se, an diveza marteze, en meurs 1840, Jacques Mayer en em dreine e-unan var hent Reischshofen; n'en devoa evit e garout, na mam, na mestrez!

O velet var treuzou e diic plous eur paysant côs, ar voltiger ancien a lavaras dezân : Hac amâ eo Reischshofen, vilagen Mayer? — Ia, eme ar paysant. Anavezout a rit-hu Jacques Mayer? — Maro eo er brezel, 27 bloas so. Eur buguel eus ar vrô, an hini hep muiqen a zo distroet eus ar 25^t, en deveus gnelet aneân o couea maro e passach ar Beresina; gouelet hon eus deân calz, hac e zeo bet un desolation vras evit ar famil, n'e deus qet ellet en em zével abaoue.

Goude eur minuten benac a silañ, ar beacher gant eur vouez soroc'h a c'houlennas : ha va mam, mam Jacques ar zoudard? — Maro abaone 27 bloas, eme ar paysant, maro gant ar chagrin da veza collet e buguel, pehini a dleye e zouten en e c'hosni.

A belec'h e teuit-hu eta, ma na ouzoc'h qet se, ha piou oc'h? eme ar paysant. — A belec'h e teuàn, eme Mayer? Deus ar Siberi e teuàn, e pelec'h e voan nebeut amzer zo, esclav, eguis ul loën da un autrou russ eus a guær Parcola; mes, lavarit dit : a betra eo deut Mac'harit Smith, mestrez Jacques Mayer? — Maro gant ar glac'har, eme ar paysant, pa glêvas e voa lazet an hini a dleye bea e fried. Jacques a allonjas e vrec'h var e vas evit en em souten, rac ur hoan horubl a ranne e galon. — Hac e c'hoaricvian da Jacques Mayer?... Ar c'homzou-se a voe qentoc'h murmuret eguet prononcet gant ar soudard. — Maro, an orfilenezic paour, en eur guervel e breur Jacques! — Ha ty balan Jacques Mayer? — A zo hirio parc eun estranjour; ne zeus mui a dy evit Jacques Mayer, eme ar paysant.

Jacques, d'ar respont-se, a gueas var seuliou an nôr; en em hasta rejot d'e sicour, ha pa voe deut ennàn e-uan, en em laqas anaveout. Oll habitantet ar vilagen a deuas da offr deàn o servich, hac er pedas da gonta dè e valeuriou. Jacques o c'hontantas goude coan.

Anaveout a rit, emeàn, an disurzou bras eus a bassach ar Beresina; va blesseüriou, ar yenien gri, ar manq eus a voued o devoa dismantet va oll nerz, hac e voe impossibl din mont pelloc'h. Couea ris var an erc'h; na ouzòn qet pegueit amzer e chommis privet a zantimant, ha pa deüs ennòn va-unan, e velis en dro din-russianet; va ober a rejont o frissonnier, hac em treinjont d'ar Siberi. Penos despeigni dèc'h an oll souffrançou a anduris er veach hir-se, cazi noas-pill, marc'hen! Erruout a rejomp en hon destination. Epad 26 bloas e voen esclav, loën brut un autrou russ, pehini hon laqe etre daouarn tud pere hor zelle hac hon trête evel pa vijemp bet qezec. Anfin, va mignonet, goude 26 bloas a souffranç horrupl, e voen rentet d'al liberte; alas! e pes stat, cossèt en esclavach, disec'het gant ar scuider hac ar goassa trêtamanchou!

Marteze e velot-hu Jacques Mayer; neuze lavarit dezàn : Paour qèz soudard! clasq ebars da gonscianç a zen honest ar recompanç demeus da oll boanniou ha demeus da oll sacrificou evit da vam-brô : bez calm, resinet, rac ma teufe ar c'hlem da zortial eus da c'henou, potret yaouanq ar c'hontre a sonchfe penos ar Franç a zo ingrat en andret ar soudarded; ha den na salvesse quittât an tranch evit ar fusuill.

Jacques Mayer ha calz eus e gamradet a arme, dreist oll : Yan Mace, a Strasbourg; Fanch Geret, a Golmar; Job Bar, a Vesançon; Yan Gila, a Zijon; Eugen Moutel ha Julien-Hyppolit Cartolier, a Langr, en eur laqat o zreid var douar Franç, o deveus peurgarguet a joa o c'henvrois hac ar re a selaoue o recit. Assuret o deus dè penos e voa ouспен 18,000 den a Franç a errue da saludi o mam-brô, eus abere 900 eus a zepartamant ar Girond, 585 eus an Dordogn, 420 eus ar Rhon, 600 eus an Aveyron, 500 eus al Loir-Inferior, 345 eus an Indr-ha-Loir, 530 eus a l'Il-ha-Vilain, 623 eus

an Herault, 500 eus ar Mayen, 365 eus ar C'halvados, 292 eus a Costes-an-Nord, 330 eus ar Morbihan, 239 eus ar Finistèr, 287 ens an Orn, 511 eus ar Somm, 420 eus ar Manch, 430 eus ar Main-ha-Loir, 230 eus ar Sarth, 237 eus an Daou-Sevr, ha 432 eus ar Vienn.

Poent è anfin d'ar soudarded còs-se, goloet oll-a c'houliou enorabl, ha victimou demeus o sacrific evit Napoleon, beza rentet d'o brò. An darn-vuia na gavo mui eur membr eus o famill, mes ar Franç carantezus, pehini en em hast da zont da zicour an dud maleurus, na refus get madelez d'an dud vaillant-se pere o devezs qen alies arouset demeus o goad douar an enemiet; ouspen 60, pere a apparchant d'ar guær a Lyon, a zo erruet dija. Tremen 200 a voa rentet arauc.

Ar Francisien a dle hirvoudi var stat an dud vaillant-se, pere o devezs souffret epad 27 bloas er Siberi, e pelec'h e voant staguet ouz an erer, cunnduet a doliou fouet, darn d'al labouriou rusta hac alies vil, casi noastreid ha casi divisq, er vrò ar yena a zo. Ar zoudarded-se o devezs o moustachou hac o blèo guen cann. Ar yaonanqa diouto en devezs 50 vloas; bea e zeus eus a 70 vloas.

GUERZ.

Var ton : *Demp-ni oll bremâ, va breudeur.*

Reposomp dindan an derven,
Pa meus aufin d'am poan termen!
Pogat rin d'am zad, d'am mam guèz,
Ha goude neuze d'am mestrez.
Mar boan captif ha maleurus,
Graç da Zoue, me vo eurus,
Rac bremâ p'ou rentet em bro,
Me vo ervad bete'r maro.
Abars nebeut vin demect,
Eur plac'h fur am bo da bried,
Hac un deiz, e cornic hon tau,
Destinet oll bras ha bian,
Me gonto dê ar maleuriou
A meus souffret nômbr blaveziou;
Se rêi dê santout da james
Peguen eurus voar assambles.
Mes, ô va Doue oll-buissant!
Va c'halonic zo languissant...

A dad, a vam, c'hoar ha mestres
Oun privet evit eur james!
Eur gonsolation a meus,
Daoust n'am priv get demeus va c'heus:
E Paris, var ar golonen
E ma va hano pen da ben.
Ar Franç atao qer generus
Vit e bugale maleurus,
A deuy, me zo sur, d'am sicour,
Pa n'ellân ober neb labour.
Va oll joa, va oll esperanc
E zeo guelel o rên en Franç
An union, al lealdet,
En despet d'e enemiet.
Ha p'am c'halvo Doue un de
Da vont dirac e Vajeste,
Ra vin dign da vont da repos
Gant va zud qèz d'ar Barados.

